

Lisensiering av åpen kildekode og fri programvare

av Anders Kringstad Hanssen, Visma Ajourit, Trondheim Linux User Group og Fri programvare i skolen
Artikkelen er originalt publisert på Trondheim Linux User Groups hjemmesider: www.tlug.no

Open Source Software distribueres under mange ulike lisenser. Denne artikkelen gir en oversikt over de viktigste variantene, og peker på kjernepunkter og hvordan de er forskjellige. Artikkelen kommer også inn på hvorfor de er så mange ulike lisenser og hva de enkelte egner seg til.

Begreper, forkortelser og lisenser

På norsk holder vi oss ofte med flere utenlandske begreper innen fri programvare og åpen kildekode. I dette foredraget vil jeg benytte uttrykket Open Source om programvare som har sin kildekode tilgjengelig for en hver å se, laste ned og kjøre - åpen kildekode. Tilsvarende finnes uttrykket "Free software". Fri programvare er her programvare som leveres med åpen kildekode der grunnverdiene ligger i "frihet", ikke i "gratis". Gjennom å skille mellom åpen programvare og fri programvare kan vi klarere forstå de ulike lisensene som finnes og hva de egner seg til.

Begrepet "fri kildekode" omhandler her byggesteinene, selve kodelinjene som brukes for å lage fri programvare. Tilsvarende brukes begrepet "åpen kildekode" om kodelinjer som ikke nødvendigvis er utgitt under en fri programvarelisens.

Først må man forstå hva en programvarelisens i denne sammenhengen innebærer. Slik dette er praktisert for åpen kildekode og fri programvare er en programvarelisens en forlengelse av copyright-rettigighetene med tillagte rettigheter for områder som bruk, endring og videre distribusjon.

Alle kodelinjer som skrives i et program er beskyttet med copyright og denne innehas av programmereren med mindre denne har oppgitt sine rettigheter til eksempelvis selskapet vedkommende arbeider for, en organisasjon som utvikler et prosjekt, eller andre innretninger.

Gjennom å benytte en lisens på programvaren gir programmereren, selskapet eller prosjektet en bruker av programvaren utvidede rettigheter basert på copyright. Ulike lisenser kan gi rom for videre utvikling, bruk, publisering, m.m.

Ulike lisenser til ulike behov

Før man velger lisens man ønsker å utgi sin programvare under er det viktig å forstå hva man ønsker å oppnå. Dersom man er ute etter å tjene penger på lisensiering av programvaren er det nok ikke den beste løsningen å benytte en lisens skreddersydd for fri programvare. Det er likevel fullt mulig å bruke en lisens for åpen kildekode, og mange selskaper velger dette. Et eksempel på denne bruken av lisensiering er operativsystemet OpenSolaris og Dtrace-verktøyet fra Sun, hvor mange av bibliotekene og verktøyene som trengs for å bruke operativsystemet er gitt ut med åpen og delvis fri kildekode for å tillate bruk av dette som byggesteiner i programvare. Sun selger likevel programvare basert på OpenSolaris med andre lisenser. Et annet eksempel som vi skal komme tilbake til er Mac OS X fra Apple.

GNU-bevegelsen og GNU GPL

GNU GPL, eller 'The GNU General Public License' er en lisens fra GNU-bevegelsen som benyttes til fri programvare. GPL er en såkalt 'copyleft'-lisens. Dette betyr at programvare som skrives og utgis under GPL er fritt tilgjengelig for en hver til å modifisere og videreutvikle, og dersom man utgir programvaren, skal kildekoden til den modifiserte programvaren gis ut under GPL. Det er mulig for en person, et selskap eller en organisasjon å videreutvikle et program utgitt under GPL internt uten å utgi dette. Det er først når man publiserer et videreutviklet program man må publisere kildekoden under GPL. Dette sikrer at programmerere som utgir et program under GPL unngår å møte sin egen programvare som en kommersiell konkurrent uten åpen og fri kildekode i en senere fase.

Programvare utgitt under GPL har flere ganger blitt forsøkt brukt av selskaper i lukket programvare uten at disse har gjort kildekoden tilgjengelig og dette har ført til anmeldelser, rettsaker og noen tilfeller erstatning til rettighetsinnehaverene. GNU GPL er derfor en trygg lisens dersom du ønsker å utgi fri programvare der du ønsker at andre skal kunne bidra og videreutvikle programvaren slik at også du selv kan dra nytte av videreutviklingen på et senere tidspunkt.

NB: GPL finnes for tiden i versjon 2 som erstatter alle tidligere versjoner. Det pågår et arbeid med å fremme en ny utgave av lisensen, versjon 3. Dette arbeidet er ikke ferdig og det er større endringer rundt versjon 3 flere utviklere har stilt spørsmålsteget ved. Inntil videre er det derfor et greit valg å utgi programvare under GPL v2. Husk at du her har muligheten til å velge "og senere versjoner" eller velge bort dette dersom du er usikker på om du ønsker dette. Dersom du er den eneste utvikleren av programvaren, eller alle er enige vil det ikke være noe problem å re-lisensiere programvaren under versjon 3 eller en annen lisens dersom du senere ønsker det.

BSD-lisensen

BSD-baserte lisenser stammer fra utviklingen av programvare ved universitetet Berkeley, California i USA. Berkeley Software Distribution-lisensen ble originalt skrevet for å gjøre kildekoden tilgjengelig for bruk blant samarbeidspartnere og interesserte. BSD-lisensen er siden blitt modifisert og det finnes en rekke BSD-liknende lisenser i dag. Disse kalles gjerne "BSD-style licensing", "BSD-new licensed" eller "BSD-old licensed". BSD-new henspiller her på siste revisjon av BSD-lisensieringen fra høsten 1999.

Programvare utgitt under BSD-lisensiering brukes blant annet av selskaper som Yahoo og Microsoft. Blant de primære eksemplene på BSD-kildekode og programvare som er innlemmet i kommersiell programvare er Mac OS X fra Apple med sine underliggende komponenter fra FreeBSD og nettverkskoden i Microsofts Windows 2000 og Windows XP.

Dette er mulig fordi BSD-lisensieringen gjør kildekoden tilgjengelig for modifikasjon, videre utgivelse og endringer som kan utgis som ny programvare uten at man må gi ut sine endringer slik som under GPL. Dersom du ønsker å gjøre noe fritt tilgjengelig for alle og ikke har noe ønske om å ha utstrakt kontroll over om det du har laget brukes videre i et kommersielt produkt er BSD-lisensiering en god løsning for deg.

Det er mulig å utgi BSD-lisensiert programvare kommersielt sammen med programvare dekket av andre lisenser. Her er igjen utgivelsen av Mac OS X et eksempel der Apple har utgitt kildekoden til de GPL- og BSD-lisensierte delene av programvaren de har modifisert under et eget prosjekt. Apple har i så måte

bidratt tilbake til miljøet for fri programvare og er for mange et klassisk eksempel på at det er mulig å bygge en robust og god forretningsmodell rundt fritt tilgjengelig programvare som man selv modifierer og selger.

Mozilla Public License - MPL

Mozilla Foundation og Mozilla Inc. utgir programvare som nettleseren Firefox og e-postklienten Thunderbird. Mozilla Public License er av mange beskrevet som en hybridlisens mellom BSD-liknende lisenser og GNU GPL. Programvare skrevet og utgitt under MPL må utgis under denne lisensen for alltid. I motsetning til hva GPL tillater kan kildekode skrevet under MPL lenkes sammen med kildekode fra lukket programvare. Det er eksempelvis mulig å utgi et fil-bibliotek for offentlig testing og bruk, men biblioteket kan kun brukes mot et bestemt selskaps lukkede produkt. Netscape-programvaren fra og med versjon 6 ble utgitt som lukket programvare basert på MPL. Det finnes flere MPL-baserte lisenser og programvare utgitt under disse, blant annet OpenSolaris, Dtrace og ZFS og lisensen "Common Development and Distribution License" (CDDL) er laget av Sun basert på MPL.

Det er som under BSD mulig å utgi programvare kommersielt basert på MPL-kildekode. Kode skrevet og utgitt under MPL må gjøres fritt tilgjengelig som under GPL. MPL skiller seg fra GPL og andre lisenser ved å ha en klausul som gir den originale programmereren eller rettighetsenheten mulighet til å re-lisensiere programvaren som lukket kildekode med en kommersiell lisens. Da AOL Time Warner utga Netscape 6 var det denne klausulen som ble brukt for å utgi et kommersielt produkt basert på MPL-kode.

Apache-lisensen

Apache Software Foundation utgir en stor mengde programvare. Denne er lisensiert under 'Apache License' (APL) versjon 1.0, 1.1 og 2.0. Siste utgave av lisensen, versjon 2 ble gitt ut i 2004. Den viktigste forskjellen på APL og GPL er APLs klausul som spesifiserer at dersom du bruker kode- eller program-tillegg i din kode som er under patent må du gi programmet rett til å bruke det aktuelle patentet. GPL-basert programvare kan ikke være under tredjeparts patenter og GPL og APL er derfor ikke kompatible.

Blant APL-utgitte programmer finnes bla Apache HTTP-serveren, Apache Tomcat-serveren og SpamAssassin e-post-filteret.

Mangfoldet, en styrke eller ulempe?

Det er et enormt mangfold innen lisensieringsmodeller for åpen kildekode og fri programvare. Årsaken til dette er primært at utgivere, utviklere og de ulike prosjektene har følt behov for å lage 'sin' standard for hvordan det de lager skal distribueres og på hvilke vilkår dette skal skje. Blant de primære forskjellene på en rekke av lisensene er derfor de begrensninger utgiverene legger på bruken av programvaren og kildekoden de omhandler. Begrensningene er ofte gitt med det øyemål å ikke skape konkurranse opp mot det originale produktet eller gi rom for egne lukkede kommersielle produkter basert på det åpne produktet.

De siste årene har det vært store diskusjoner blant utviklere og organisasjoner knyttet til fri programvare for å begrense antall nye lisensieringsmodeller og få en gjennomgående standard. Fra et norsk synspunkt vil det være lurt å velge en standardisert lisens som en av de vi her har tatt for oss for å sikre at lisensieringen ikke kommer til skade for senere versjoner av programvare og kildekode.

Kilder:

GNU Software Foundation: www.gnu.org

Mozilla Foundation: www.mozilla.org

Apache Software Foundation: www.apache.org

OpenSource.Org: www.opensource.org

Wikipedia-artikkel om BSD-lisensiering: http://en.wikipedia.org/wiki/BSD_license (2006-10-03 22:10)

Wikipedia-artikkel om BSD og GPL-lisensiering: http://en.wikipedia.org/wiki/BSD_and_GPL_licensing (2006-10-03 22:15)

Wikipedia-artikkel om Apache-lisensen: http://en.wikipedia.org/wiki/Apache_License (2006-10-02 21:30)

Wikipedia-artikkel om GNU GPL: <http://en.wikipedia.org/wiki/GPL> (2006-10-01 23:00)

Wikipedia-artikkel om Mozilla Public License: http://en.wikipedia.org/wiki/Mozilla_Public_License (2006-10-03 17:40)

Wikipedia-artikkel om OpenSource Lisenser: http://en.wikipedia.org/wiki/Open-source_license (2006-10-03 17:45)